

El Grec que va envair Barcelona

Construït enmig de l'oblit. Deixat de banda durant molts anys i nucli de colonització cultural durant molts altres, el teatre Grec de Montjuïc ha donat origen i nom a les campanyes d'espectacles als estius de Barcelona. Ara, grec com és, comença a mirar cap als Jocs Olímpics.

Carles Singla

L'any passat va fer deu anys que alguna cosa va canviar als estius de Barcelona. Va ser una mica més que recuperar un espai que estava oblidat a la base de la muntanya de Montjuïc.

De llavors ençà, els estius a ciutat tenen un nom diferent, el Grec, al qual s'han anat afegint els dos darrers dígit de la xifra de l'any en curs, potser en memòria d'aquell Grec-76, el punt on es va acabar una grisa realitat de vicissituds i va començar el mite.

Ara, aprofitant els deu anys d'aquell estiu tan especial, una exposició, organitzada per l'Ajuntament de Barcelona, amb la col·laboració de l'Institut del Teatre, ha portat a reveure la història del Teatre Grec i de tot el que ha representat des de la seva creació.

A pocs metres de la situació real del teatre, i en un dels espais que a l'estiu li han agafat el nom en préstec, el Mercat de les Flors, s'ha reunit una extensa col·lecció d'imatges evocadores d'un espai que ha tingut la curiosa qualitat de reflectir, en la seva història, la pròpia història de la ciutat.

S'ha aprofitat la rotonda del vestíbul del Mercat, rematada per la cúpula del pintor Barceló, per instal·lar el muntatge basat sobre tot en la fotografia i el vídeo. Per suplir el text, un àudio-visual d'un quart d'hora s'encarrega de complementar les breus explicacions de les fotografies. I al pis superior, una colla de personatges del teatre català expliquen, des de pantalles de vídeo els seus records d'aquell inoblidable estiu del 76.

Però la història no comença ara fa deu anys, sinó que ve de molt més enrere. Just quan a primers de segle, amb els preparatius per l'exposició universal de 1929, es va decidir d'aprofitar per alguna cosa una antiga pedrera romana que hi havia al peu de Montjuïc.

Tota la muntanya s'estava urbanitzant per a la gran exposició i, és clar, no es podia deixar aquell sot allà al mig sense més ni més. Com que per la forma ja venia bé, i a més a més tenia orígens romans, es va decidir de fer-hi un teatre grec.

Entre el 1919 i el 1922, es fan les obres de construcció del teatre, enmig de la indiferència general dels barcelonins i algun comentari elogiós, despenjat de tant en tant. El projecte original de Forestier va ser tirat endavant per Ramon Raventós junt amb Rubió i Tudurí, fins a concloure el conjunt que avui es coneix com a Teatre Grec i que comprèn, a més de l'amfiteatre, els jardins i l'edifici que avui es destina a restaurant.

Va arribar l'exposició del 29 i el teatre va continuar passant desapercbut. L'èxit popular del Poble Espanyol i les fonts lluminoses van enfosquir-ne completament l'existència i tan sols s'hi va fer un petit acte del III Congrés Internacional de Teatre.

No va ser fins l'any següent a l'exposició, el 1930, que Aurea de Sarrà, versió revinguda i nostra d'Isadora Duncan, hi presenta uns «Festivals Clàssics», combinació de vers i dansa, que seran l'origen de la programació del Grec. Els anys 32 i 33, després d'un any d'inactivitat, Margarida Xirgú actua al teatre amb escàndol

DOMÈNEC UMBERT

inclòs en representar *Medea*, en versió castellana d'Unamuno. El 34 només s'hi fa un concert i una festa d'art de la Residència Internacional de Senyorettes Estudiantes, les mateixes que dos anys després, dies abans d'esclatar la guerra civil, hi presentarien un programa de festes de fi de curs. I això va ser tot, en resum, des que es va obrir fins que va esclatar la guerra, el teatre va funcionar encara quinze dies.

Fins el 1952, el teatre va estar tancat i no s'hi va fer res. Malgrat que es feia teatre a l'aire lliure, en llocs com la plaça del Rei, el Teatre Grec havia quedat totalment oblidat. Aquest any s'hi va estrenar *Edipo rey*, en un muntatge de Mercedes de la Aldea i Juan-Germàn Schroeder, i aquell va ser el redescobriments del teatre.

Precisament, aquesta exposició porta a la memòria del públic la figura, injustament oblidada, de Mercedes de la Aldea. Actriu fulgurant i de gran empenya, ella va ser l'artífex de la primera recuperació del grec a la postguerra, amb només vint-i-un anys. Va iniciar també una carrera d'actriu de cinema, però un desgraciat accident al rodatge de *Lo que nunca muere* li va causar la mort, l'octubre de 1954, quan només tenia vint-i-tres anys.

Cap alcalde de Barcelona no havia demostrat el més mínim interès per aquell espai fins al mandat d'Antoni M. Simarro, entre el 51 i el 57, en què es va produir la recuperació.

ca de la ciutat, tancaven una altra vegada. El 73, després que l'Ajuntament es decidís a restaurar-lo, el teatre tornava a obrir les portes. Durant tres estius, del 73 al 75, Maria Lluïsa Oliveda porta una experiència de gestió privada del teatre en què s'oferiran trenta programes, de teatre, dansa i cançó, en els quals ja s'arriba a un 50 per cent en català.

I per fi s'arriba a l'estiu del 1976 en què, mort el dictador, els professionals del teatre decideixen iniciar una revolució que obrirà una nova etapa. L'Assemblea d'Actors i Directors (ADD), va néixer sota el signe de la politització i amb la voluntat de crear «una alternativa a la situació del teatre a Catalunya». La mateixa politització que l'havia feta néixer la va por-

també fins al peu de la muntanya. Durant dos estius l'ADD és l'encarregada de la programació, però, després, l'any 78, el teatre torna a restar tancat.

Per fi, l'any 1979, la regidoria de Cultura de l'Ajuntament es fa càrrec de la programació del Grec, amb el propòsit d'evocar i capitalitzar el record que es tenia de la temporada del 76. Aquesta etapa més recent ja està en el record de tots i els espectacles i els espais s'hi han diversificat fins a estendre's per tota la ciutat. D'un pressupost de 10 milions el 1979 es va passar als 134 de 1986, els espais van arribar a ser vuit, l'estiu del 85, i semblava que l'any passat s'havien estabilitzat en sis, i el total d'espectacles d'aquesta darrera etapa arriba als 603. Hi ha hagut alts i baixos i fracassos sonats d'alguns espectacles, al costat d'èxits esclatants d'altres, però, avui dia, el Grec, estès per tota la ciutat, és una necessitat sense la qual Barcelona ja no podria resistir els estius.

El magnífic catàleg de l'exposició, que té un preu també magnífic, esdevé un recorregut al llarg de la història

Durant els anys cinquanta, la importació dels «Festivals de Espana» comença a significar una programació continuada que, a més, tindrà el parèntesi de l'aventura de Dolly Latz.

El seu projecte, que estava encaminat a constituir un Teatre Municipal de Barcelona, va omplir els estudis del 55 i el 56 amb un programa bàsicament de tragèdies clàssiques. El fracàs econòmic en la segona temporada i el canvi en la gestió municipal van determinar que l'aventura no tingués continuïtat.

Durant els anys que van seguir, els «Festivals de Espanya», una altra vegada, el descobriment de Núria Espert, els impecables muntatges d'un joveníssim Adolfo Marsillach, i sobretot la companyia de José Tamayo, van ser les fites principals d'un teatre que no acabava d'aconseguir una continuïtat en la programació d'un any a l'altre. A més, i tret de comptades excepcions, el Grec era una avançada de la colonització cultural a Barcelona, amb un programa farcit de clàssics del «Siglo de Oro» castellà i sarsueles. El *Juli Cèsar* que Esteve Polls hi munta l'any 57 serà el primer espectacle en català que s'hi representi i, fins a l'any 69, d'un total de cent trenta-sis espectacles, cent nou eren en castellà i tan sols dos en català, i, a part, els que es feien en altres llengües o eren de dansa.

L'any 69 el Grec i els altres espais que formaven la programació estuien-

Fotografies i àudio-visuals reconstrueixen tota la història del Grec.

tar després a escindir-se, però, mentrestant, ja havia donat els seus fruits.

El Grec-76 va marcar l'inici d'un tipus de programació que no es restringia, com ja s'havia fet altres vegades, a l'únic espai del teatre Grec i s'escampava també per altres indrets de la ciutat. Així, s'acostava la programació a la ciutat, de la qual Montjuïc queda molt en un extrem, i alhora es tenia un reclam per induir la gent a acostar-se

d'aquest espai, petit, incòmode i fascinant, i porta a la memòria que, amb l'estiu que ja s'acosta, tornarà a obrir les portes.

Ara, amb la proximitat de les Olimpíades, que també es centraran a Montjuïc, el teatre pot arribar a l'estabilitat definitiva i així ho fa notar Maria Aurèlia Capmany. Les anelles d'Olimpia «li donaran encara més motius per sentir-se grec del tot». □